

## НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Одлуком Наставно-научног већа Правног факултета Универзитета у Београду, донетом на седници од 26. октобра 2015. године, одређени смо за чланове Комисије за преглед и оцену докторске дисертације кандидата **мр Милоша Бошковића** под називом: „Примјена доктрине поља слободне оцјене у пракси Европског суда за људска права“. У том својству, Наставно-научном већу подносимо следећи

### РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

#### 1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

##### *а) Подаци о кандидату*

Кандидат мр Милош Бошковић је рођен 12. септембра 1978. године у Подгорици, где је завршио основну школу и гимназију. На Правни факултет Универзитета Црне Горе се уписао 1997. године, дипломирао, у року, 2002. године. На Правном факултету Универзитета у Београду је уписао магистарске студије на смеру међународно јавно право, које је завршио 2010. године одбранивши магистарску тезу на тему „Усвајање *acquis communautaire* као услов за придруживање и чланство у Европској унији“ (уз посебан осврт на земље западног Балкана)“.

Након дипломирања, радио је као приправник у Подручном органу за прекршаје у Подгорици. У Министарству за европске интеграције и економске односе са иностранством Црне Горе (Секретаријат за европске интеграције) радио је од 2005. до 2008. године као правни саветник у Одсеку за хармонизацију националног законодавства са легислативом ЕУ, односно Сектору за придруживање ЕУ. Од јула 2008. до маја 2011. године био је запослен у Мисији ОЕБС-а у Црној Гори као правни саветник у Програму за владавину права и људска права а потом и као лидер тима на пројекту „Праћење суђења у Црној Гори“. Од маја 2011. до јуна 2012. године радио је као правни саветник Америчке амбасаде у Црној Гори. Од јуна 2012. до маја 2014. године радио је за Регионалну канцеларију Светске здравствене организације као Координатор пројекта у сектору здравства, финансираног од стране ЕУ. Од јануара 2015. године ради као консултант за Делегацију Европске уније у Црној Гори, пружајући подршку Европској комисији у праћењу приступања Црне Горе ЕУ у областима као што су демократија и управа, владавина права и основна права, као и у области регионалне и међународне сарадње.

Кандидат је пријавио докторску дисертацију на Правном факултету Универзитета у Београду под насловом „Примјена доктрине поља слободне оцјене у пракси Европског

суда за људска права“ чију израду је одобрило Наставно-научно веће 23. априла 2012. године.

У свом досадашњем раду кандидат се бавио различитим темама међународног права које су се углавном обрађивале право и политике Европске уније. Објавио је до сада четири стручна рада од којих су најзначајнији:

Милош Бошковић, „Да ли усвајање Протокола број 15 уз Европску конвенцију о људским правима значи више флексибилности за стране уговорнице“, рад је прихваћен за објављивање у часопису *Правни зборник*.

Милош Бошковић, „Политика снажнијег условљавања еу коју земље Западаног Балкана могу очекивати током преговора о чланству“, у *Хармонизација законодавства Републике Србије са Европским правом*, уредници Душко Димитријевић и Брано Миљуш, стр. 131 – 145, Београд, 2012, ISBN 978-86-7067-164-5, Издавач: Институт за међународну политику и привреду, Институт за упоредно право и Hans Zajdel Фондација.

Милош Бошковић, Прилагођавање европским принципима – шта можемо научити из искуства Пољске, у „Црна Гора на путу европских интеграција – искуства Пољске“, *Expeditio* Котор, 2006, доступно на <http://www.expeditio.org/sr/publikacije/204-crna-gora-na-putu-evropskih-integracija-iskustva-poljske.html>

Кандидат је одржао бројна предавања о функционисању јединственог европског тржишта и генерално о усклађивању домаћег законодавства са ЕУ правом, и то представницима државне управе, локалне самоуправе и запосленим у Одбору Скупштине ЦГ за европске интеграције. Кандидат је предавач о европском праву у Центру за обуку судија Црне Горе.

#### *б) Подаци о дисертацији*

Текст докторске дисертације има 388 страница основног текста, 22 странице библиографије и 11 страница списка предмета из јуриспруденције Европског суда за људска права који су у раду обрађивани. Дисертација је у свему урађена према *Стандардном облику и садржају докторске дисертације која се брани на Универзитету у Београду* (фонт *Times New Roman*, ћирилица, проред 1.5, стандардних маргина и 1464 фусноте). Рад је писан на ијекавском наречју српског језика.

Дисертација је структурирана у шест посебних делова укључујући увод и осам глава. Закључна разматрања су дата у глави осам. У уводу су објашњени предмет, сврха и методологија истраживања. Први део дисертације је посвећен приказу и анализи контекста примјене Европске конвенције о људским правима, уз посебан осврт на њену правну природу, природу Европског суда за људска права и начело супсидијарности. Други део дисертације бави се специфичним методама и начелима тумачења које је развио Европски суд и то начелима аутономног, еволутивног и делотворног тумачења Конвенције, као интерпретативног оквира у ком се креће доктрина. У посебној глави другог дела детаљно је анализирана значење и примена начела пропорционалности у

пракси Европског суда. У кључном, трећем делу дисертације, описан је настанак, развој и значење доктрине поља слободне оцене, доктринарна разумевања доктрине, а дата је и анализа односа доктрине и специфичних начела тумачења Конвенције. Један од најважнијих делова дисертације (глава пет), која почиње од 132. странице а завршава се са 295. страницом, подробно и критички анализира примену доктрине у односу на материјалне одредбе Конвенције у којима је нашла примену. У овој глави су тестиране кључне хипотезе постављене дисертацијом. У четвртом делу се разматра контекст примене поља слободне оцене у односу на постјугословенске земље (са изузетком Словеније) и идентификују карактеристични фактори који су били од утицаја на величину поља слободне оцјене у односу на поједине групе чланова Конвенције. Критички осврт релевантних аутора о примени доктрине је изложен у петом делу дисертације. Такође, у овом делу је презентирана садржина Протокола бр. 15 уз Конвенцију којим се Преамбула Конвенције мења у смислу изричитог позивања на начело супсидијарности и поље слободне оцене и оцењен утицај усвајања овог протокола на даљу перпективу доктрине. Последњи, шести, дио нуди синтетизоване закључке о унутрашњој дијалектики доктрине тј. о њеним променама, варијацијама и даљим перспективама развоја, затим о факторима који утичу на поље слободне оцене и најзад, о примени и трендовима доктрине према постјугословенским државама.

## 2. Предмет и циљ дисертације

**Предмет** дисертације спада у област међународних људских права, као уже области међународног јавног права. Дисертација се бавила настанком, карактеристикама, ширином и контекстом примене доктрине поља слободне оцене у пракси Европског суда за људска права (Европски суд). Феномен поља слободне оцене представља један од најважнијих елемената тумачења и примене Европске конвенције о људским правима и основним слободама (Конвенција). Реч је о концепту ког, од самог настанка крајем педесетих година прошлог века па до данас, прате контроверзе, како код теоретичара тако и код практичара. Практично су се издвојиле две групе вредносних ставова о доктрини, она која сматрају да концепт поља слободне оцене негира универзалност људских права и она која доктрину посматрају из угла ефикасне примене истих. Очигледно је да је доктрина израз начела супсидијарности према ком првенствена обавеза заштите људских права припада државама уговорницама Конвенције, и само онда када оне не испуне ту обавезу, долази у обзир интервенција Европског суда. Европски суд (раније и Европска комисија) је дакле имао тежак задатак да помири контрадикторне аспекте, као што су униформна примена Конвенције и поштовање различитости европских држава. Разноликост вредносних система је управо највише присутна на европском континенту, посебно у односу на категорије као што су морал, етика, религија и др. Због тога је Европски суд морао да развија и примењује специфичне методе тумачења са којима је поље слободне оцене у блиској вези. У том процесу одмеравања разноликих супростављености, одлучујућу улогу игра начело пропорционалности или, речено језиком Конвенције, ткз. тест „правичног баланса“.

Дисертација је истраживала и контекст и границе примене поља слободне оцене у односу на постјугословенске државе, са изузетком Словеније. Ова група држава је

одабрана не само због сличне правне традиције проистекле из историје заједничког државног удруживања већ и због сличних проблема које ове државе имају у заштити људских права као постконфликтна друштва.

У односу на овако постављен предмет истраживања, на почетку рада је изложен контекст у ком постоји и делује систем заштите људских права успостављен Конвенцијом тј. карактеристике хетерогености држава уговорница Конвенције као одређујућег фактора правне природе Конвенције као и природе и улоге Европског суда у том систему, уз посебан нагласак на начело супсидијарности као темељног начела примене и тумачења Конвенције. У даљем тексту дисертације се анализирају карактеристична начела тумачења која је развио Европски суд због њиховог значаја за утврђивање ширине поља слободне оцјене и то из перспективе активистичког и пасивистичког приступа тумачењу Конвенције. Имајући у виду да се поље слободне оцјене и начело пропорционалности налазе у односу концептуалног међудејства, детаљно је анализирана примена начела пропорционалности у контексту Конвенције.

Како су централна питања овог рада значење и границе поља слободне оцјене у појединим областима Конвенције као и то који су кључни фактори који утичу на ширину овог поља, спроведена је систематична и интерпретативна анализа јуриспруденције Европског суда у односу на чланове Конвенције у којима је доктрина имала примену. Истоветна анализа је спроведена у односу на праксу Европског суда према постјугословенским земљама. У покушају да дође до дубљег концептуалног разумевања доктрине поља слободне оцјене и њене еволуције, дисертација се бавила пореклом и настанком доктрине и дала приказ ставова и критичких запажања релевантних аутора у овој области, указујући при том на отворена питања која примена доктрине поставља.

**Циљ** дисертације је свеобухватан приказ битних карактеристика доктрине поља слободне оцјене, њене улоге, природе и значења у јуриспруденцији Европског суда, као и утврђивање одлучујућих фактора који одређују њен обим, уз посебан осврт на јуриспруденцију у односу на постјугословенске земље. С тим у вези, главни изазов је био постићи узорну јасноћу мисли и излагања, ући у коштац са обимношћу испитиване судске праксе и употреба широке интерпретативне перспективе без повлачења у догму. Овако спроведена анализа релевантне судске праксе је, поред осталог, имала за циљ да укаже и на еволуцију доктрине и перспективу њене примене у будућности.

### **3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању**

Истраживање у овом раду се заснива на неколико полазних хипотеза. Најпре се полази од чињенице да се наднационални систем заштите људских права успостављен Конвенцијом показао најделотворнијим до сада захваљујући, између осталог, и флексибилним методама тумачења која је развио Европски суд у примени Конвенције, како би се направила одговарајућа равнотежа између суверености држава и универзалности људских права. Даље, систем Конвенције се првенствено заснива на начелу супсидијарности према којем државе уговорнице имају примарну надлежност да заштите људска права у оквиру своје територије. Поље слободне оцјене, као израз начела супсидијарности, допушта владама држава уговорница примену Конвенције на начин који

најбоље одговара условима који постоје у тој земљи. Европски суд примењује доктрину увек када у предмету постоји проблем балансирања интереса појединца и општег интереса. У принципу, поље слободне оцјене је важно када се примјењује тест пропорционалности на бројне елементе Конвенције. Темељна хипотеза овог истраживања јесте да постоји значајна корелација између ширине поља слободне оцјене и следећих фактора: природе права у питању; природе обавезе државе чланице; природе циља који се жели постићи ограничењем права; околности које владају у вријеме ограничења права; постојања заједничког законског и/или културолошког контекста међу државама чланицама. Опсег поља слободне оцјене је генерално ужи за државе уговорнице у следећим околностима: ако је право битно за демократију и владавину права; када је радња од најинтимније важности за појединца и ако постоји консензус о том питању. Са друге стране, маргина поља слободне оцјене је генерално шира када су у питању имовинска права; када се ограничењем права жели постићи заштита националне безбедности, морала и верских осећања других; када је у питању социо-економска политика; када се ради о позитивним обавезама које ће представљати значајан терет за одређену заједницу и када не постоји консензус по спорном питању. Питање да ли постоји консензус држава око значења одређеног права представља највероватније један од главних критеријума који је Европски суд узимао у обзир приликом одређивања ширине поља слободне оцјене. Сам појам унутрашњег поља слободне оцјене подложен је развоју и променама. Имајући у виду релативно скромну праксу Европског суда у односу на предмете против Србије, Хрватске, Македоније, Босне и Херцеговине и Црне Горе, може се прелиминарно закључити да је опсег поља слободне оцјене није био широк у односу на поједина права из Конвенције. Последња хипотеза исказује став да се доктринарна схватања о пољу слободне оцјене крећу од оних која сматрају да се ради о методу тумачења Европског суда без чврсте аналитичке основе, јасноће примене и конзистентности која одликује једну правну доктрину до правдања примене доктрине супсидијарном природом Конвенције и потребом да се уваже културолошке разлике и традиције држава уговорница.

У циљу потврде почетних хипотеза, од суштинске важности је било проучити релевантне пресуде и остале одлуке органа у Стразбуру. Овај приступ се показао нужним јер се доктрина првенствено развијала кроз судску праксу. Дисертација је настојала да се фокусира на водеће пресуде, као одлуке у којима се не понављају претходна мишљења Европског суда, већ имају одређену додатну вредност. Важан дио процеса израде дисертације било је и разматрање водеће литературе о предмету истраживања, у облику монографија и чланака. Примјена историјског и компаративног метода била је такође од важности због испитивања еволуције и главних обиљежја доктрине у вишедеценијској пракси Европског суда. Мултидисциплинарни приступ се наметнуо сам по себи јер доктрина није само правни феномен већ је последица усклађивања различитих социолошких, економских, и генерално, културолошких разлика држава уговорница, које некада доводе до разлика у заштити људских права.

#### **4. Кратак опис садржаја дисертације**

Дисертација се састоји из увода, осам глава који се баве суштином теме и закључним разматрањима са следећим насловима: I „Европски систем заштите људских

права успостављен Европском конвенцијом о људским правима“, II „Начела тумачења која је развио Европски суд за људска права“, III „Начело пропорционалности“, IV „Настанак, развој и значење доктрине поља слободне оцјене“, V „Доктрина поља слободне оцјене у јуриспруденцији Европског суда за људска права“, VI „Примјена доктрине поља слободне оцјене у односу на праксу Европског суда у предметима против Србије, Хрватске, Босне и Херцеговине, Македоније и Црне Горе“, VII „Критички осврт на примјену доктрине поља слободне оцјене“ и VII „Закључна разматрања“.

Прва глава, која носи назив „Европски систем заштите људских права успостављен Европском конвенцијом о људским правима“ (стр. 5-32), посвећена је краћем осврту на систем Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода, затим контексту примене Конвенције, надзору над поштовањем обавеза из Конвенције уз осврт на улогу Европског суда у том систему. На крају главе је објашњено начело супсидијарности у примени и тумачењу Конвенције.

У другој глави „Начела тумачења која је развио Европски суд за људска права“ (стр. 32-71) аутор поставља карактеристичне методе тумачења која је развио Европски суд у контекст Бечке конвенције о праву међународних уговора. Истовремено се пружа увид у садржај начела аутономног, еволутивног и дјелотворног тумачења путем анализе судске праксе, са посебним освртом на анализу „европског консензуса“.

Трећа глава, која носи назив „Начело пропорционалности“ (стр. 71-104) посвећена је истраживању начела пропорционалности у пракси Европског суда, као мерила за утврђивање да ли су националне власти прекорачиле поље слободне оцјене. У том смислу се расправља о самом појму и дају основне теоретске поставке овог начела у контексту Конвенције. Такође се детаљно анализира механизам путем којег Европски суд испитује да ли је ограничење људског права у складу са законом, затим постојање легитимног циља, као и нужност ограничавајуће мере у контексту демократског друштва, при том доводећи садржај начела пропорционалности најпре у контекст чланова 8-11, где има највећу примену, а онда и осталих одредби Конвенције. На крају главе се идентификују фактори који обликују начело пропорционалности а који, у блиској вези са факторима ширине поља слободне оцјене, одређују границе конвенцијског права или слободе.

Четврта глава дисертације носи наслов „Настанак, развој и значење доктрине поља слободне оцјене“ (стр.104-131) и посвећена је називу и дефиницији доктрине поља слободне оцјене, настанку и развоју доктрине и то како у контексту националних држава тако и у контексту Конвенције, као и доктринарним дефиницијама доктрине. У наставку ове главе анализиран је однос поља слободне оцјене са осталим начелима тумачења Конвенције и то начелом супсидијарности, начелом пропорционалности и начелима аутономног и еволутивног тумачења.

Пета глава под називом „Доктрина поља слободне оцјене у јуриспруденцији Европског суда за људска права“ (стр.131-295) је најобимнија и кључна за рад будући да разрађује и потврђује већину почетних хипотеза. На овом месту се на систематичан назив истражује јуриспруденција органа у Стразбуру у односу на све чланове и области Конвенције где је доктрина поља слободне оцјене нашла примену. Сprovedена је критичка

анализа примене доктрине у односу на следећа права и слободе из Конвенције: апсолутна права (право на живот и забрана мучења); право на слободу и сигурност и право на правично суђење (чланови 5 и 6), ткз. квалификоване чланове од важности за демократију (чланови 8-11), заштита имовине (чл.1 Пр. Бр.1), право на образовање (чл.2 Пр.бр.1) и право на слободне изборе (чл.3 Пр.бр.1). Примена доктрине у односу на право на поштовање приватног и породичног живота (чл.8) је анализирана у односу на следеће специфичне области: заштита физичког и психолошког интегритета, заштита података о личности, здрава животна средина и питања радних односа, брига о малолетницима, контрола имиграције и питања протеривања странаца, право на поштовање дома и лица лишена слободе. Када је реч о слободи мисли, савести и вероисповести (чл.9), у овом смислу је истраживано испољавање верских убеђења у различитим контекстима. Веома је изазовно било у оквиру ове главе истраживати поље слободне оцјене које државе имају приликом ограничења слободе изражавања (чл.10) имајући у виду поједине легитимне циљеве ограничења као што су заштита друштвеног морала, заштита националне безбедности, заштите угледа или права других или пак у појединим контекстима као што су говор мржње, односи између приватних особа и осталих не-државних актера, политички говор, као и у односу на остале облике изражавања (као нпр. говор на интернету). Слобода политичког удруживања, синдикално удруживање и слобода мирног окупљања су обрађени у контексту примене доктрине на чл. 11. Колико поље слободне оцјене државе уживају приликом процене да ли, и у коликој мери, разлике у иначе сличним ситуацијама оправдавају различито поступање, анализирано је у односу на различите основе дискриминације као што су пол, друштвено порекло, рођење или имовинско стање, расна или етничка припадност, верско уверење, држављанство или национално порекло као и у односу на друге основе (старост, инвалидност и др.). Такође је у оквиру ове главе истражен начин на који су органи у Стразбуру, у контексту члана 15, признавали државама двоструко поље слободне оцјене и то приликом постојања „јавне опасности која прети животу нације, и приликом утврђивања да ли су мере предузете „у најнужнијем обиму који изискује хитност ситуације“, а анализирана је и пропорционалност мера у ванредним ситуацијама. Како би се потврдила претпоставка да је поље слободне оцјене генерално шире када је у питању једино економско право из Конвенције, обрађена је примена доктрине у односу на сва три аспекта права на имовину тј. неометано уживање имовине, одузимање имовине и контролу коришћења имовине. Доктрина је нашла своју примену и код чланова 2 и 3 Протокола бр.1, што је и обрађено на крају ове главе.

Шеста глава под називом „Примјена доктрине поља слободне оцјене у односу на праксу Европског суда у предметима против Србије, Хрватске, Босне и Херцеговине, Македоније и Црне Горе“ (стр. 295 – 345) обухвата излагања о околностима проширења Савета Европе након пада берлинског зида и измењеној улози Европског суда и контексту приступања постјугословенских држава Савету Европе као значајним факторима који су утицали да Суд, бар декларативно, има разумевања за одређене пропусте ових држава у заштити људских права. Након тога се детаљно обрађује пракса Европског суда према постјугословенским земљама. У овом делу је анализа примене доктрине је подељена на две целине и то у односу на: права и слободе која су од значаја за демократију и владавину права (чл.6, чл.8,чл.10 и чл.14); и имовинска права, којом приликом су обрађене области реституције и експропријације, станарског права, пензија и девизне штедње.

У циљу свеобухватнијег разумевања предмета истраживања, седма глава која носи наслов „Критички осврт на примјену доктрине поља слободне оцјене“ (стр. 345-370) представља приказ како критичких тако и афирмативних гледишта релевантних аутора на доктрину поља слободне оцјене. Једна група презентираних критичких опсервација о доктрини говори о неодређености, некохерентности и непринципијелност њене примене док остали или доводе у питање њену легитимност или сматрају да она представља опасност по универзалност људских права. Заступници примене доктрине нуде различите аргументе за свој став који се крећу од тога да је доктрина просто средство тумачења те због тога и мора имати одређену дозу флексибилности па до аргумената да је доктрина израз начела супсидијарности, да постоји тзв. демократски дефицит судија у Стразбуру, и коначно, да доктрина тежи да очува плурализам Европе. Такође је у овој глави указано и на значај и последице које ће усвајање Протокола бр. 15 имати на даљи развој доктрине.

У осмој и завршној глави дисертације под насловом „Закључна разматрања“ (стр.370-388), кандидат је изложио основне идеје и закључке до којих је дошао. Разматрања су груписана у пет целина. Прва обухвата расправу о европском систему заштите људских права и доктрини значењу и природи доктрине указујући да је доктрина, између осталог, продукт разноликости унутрашњих правних, политичких и уопште друштвених система држава уговорница и *sui generis* природе Конвенције и Европског суда. Разумевање доктрине је релационо, доктрина примарно изражава однос између међународног правосуђа и унутрашњег правног поретка, односно заснована је на начелу супсидијарности. Карактеристична начела тумачења Конвенције су сагледана кроз ширу перспективу активистичког и пасивистичког приступа тумачењу Конвенције, па је закључено да су аутономно, еволутивно и делотворно тумачење одраз активистичког приступа док су класични текстуални метод и сама доктрина одраз пасивистичког приступа. Друга целина се бави значењем и природом доктрине где је дато ауторово разумевање доктрине које се може свести на тврдњу да је доктрина метод тумачења Европског суда ком прибегава када утврди да су националне власти у бољем положају да оцјене које мјере треба предузети како би се успоставио баланс између супростављених права и интереса, што значи да примена доктрине увек подразумева тзв. „тест правичног баланса“. Као кључни резултат истраживања, у трећој целини се излажу фактори који, поред осталог, одређују опсег поља слободне оцјене и то: природа (предмет) одређеног права или слободе, тежина интервенције, природа обавезе државе, природа циља који се жели постићи оспореном радњом државе, историјске околности и општи политички контекст, постојање заједничког културног и правног контекста (европски консензус), квалитет органа и поступка и рањивост појединца или групе. Дат је генералан закључак да је поље слободне оцјене уже приликом ограничења политичких права и слобода а шире када су у питању ограничења социо-економских права. Када је реч о одабраним земљама бивше Југославије, у четвртој целини се закључује да се претходно поменути факторима могу додати и фактори као што су специфичан контекст распада Југославије и концепт транзиције, и да према овим земљама постоји тренд сужавања поља слободне оцјене. Пета и последња целина ове главе бави се значајем и перспективом доктрине, где се указује да последње две деценије постоји генералан тренд сужавања поља слободне оцјене али и да се овај тренд може променити давањем на значају доктрини путем њеног уношења у Преамбулу Конвенције кроз Протокол бр. 15.



## **5. Остварени резултати и научни допринос дисертације**

Тема дисертације обухвата област међународног права људских права и међународног јавног права. Поље слободне оцене је кроз многобројне одлуке суда у Стразбуру стекло доктринарни статус. Без обзира на то што се сматра једном од најпознатијих судских творевина у европској јуриспруденцији људских права, српска међународноправна наука, као уосталом ни литература у региону, није на систематичан начин обрадила доктрину поља слободне оцене. Тек успут су пружена објашњења о значењу доктрине и то у свега неколико стручних чланака. Реч је о изазовном и сложенем концепту, веома тешком за разумевање. Стога не чуди да је овом питању поклоњена велика пажња у међународној, нарочито европској литератури, посебно у задњој деценији. Суштинска неслагања постоје у литератури како у погледу природе и граница доктрине тако и у погледу њене примене поводом одлучивања о кршењу људских права. Колико је тема актуелна потврђује текућа дебата о усвајању Протокола бр. 15 уз Конвенцију и сврсисходности изричитог позивања на доктрину у Преамбули Конвенције.

Научни значај изабране теме је вишеструк. Дисертација пружа јединствену и темељну расправу о кључним аспектима доктрине док фокус на судску праксу чини вјероватнијом њену практичну вредност. Закључци изведени у тези о значењу поља слободне оцене имају за циљ да буду убедљиви и кадри да осветле приступ Европског суда примени доктрине, и генерално питањима тумачења Конвенције. Сложеност приступа проблему рефлектује и обимност коришћене литературе. Главни теоријски допринос овог истраживања огледа се у утврђивању различитих фактора који су релевантни за дефинисање одговарајућег опсега поља слободне оцене и објашњење контекста у којима такви фактори имају највећу тежину. Потпуна новина у односу на релевантну литературу о овом питању јесте испитивање функционисања доктрине у односу на постјугословенске земље.

Практичан значај рада усмерен је на стварање јединствене референце у научној литератури ових простора за разумевање овог контроверзног концепта. Истовремено, у ситуацији кад се одређеним актом законодавне, судске или извршне власти државе ограничавају права гарантована Конвенцијом, извесна доза опрезности мора постојати и адекватност таквих ограничавајућих мјера мора се процењивати и у односу на стандарде које је развио Европски суд. Следствено томе, ово истраживање није намењено само академској јавности него и правним практичарима и доносиоцима одлука.

Добијени резултати докторске дисертације представљају научни допринос у односу на постојеће стање и отварају простор за даља истраживања.

## **6. Закључак**

На основу свега наведеног, Комисија има посебно задовољство и част да констатује да докторска дисертација кандидата мр Милоша Бошковића под насловом: „Примјена доктрине поља слободне оцјене у пракси Европског суда за људска права“, представља самостално и оригинално научно дело и да су се стекли услови за њену јавну одбрану. Комисија је, стога, слободна да предложи Наставно-научном већу Правног факултета Универзитета у

Београду да прихвати позитивну оцелу предметне докторске дисертације и одреди комисију за њену јавну одбрану.

У Београду,  
17. фебруар 2016. године

#### ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

---

Др Миленко Крећа, редовни професор  
Правног факултета Универзитета у Београду, у  
пензији

---

Др Саша Бован, редовни професор  
Правног факултета Универзитета у Београду

---

Др Бранко Ракић, редовни професор  
Правног факултета Универзитета у Београду

---

Др Ивана Крстић, ванредни професор  
Правног факултета Универзитета у Београду

---

Др Александар Гајић, доцент  
Правног факултета Универзитета у Београду